

371-3

9-17

1 MAR 2018

ՌՆ Պ. ԳԱԼԵՄՔԵԱՐԵԱՆ

ՄԱՆԿԱՆ ԴԱՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՏԱՆ ՄԷՋ

Handwritten mark

371.3
9-17

1934
Գ Ա Հ Ի Բ Է
Տպարան «ՍՍՀՍԿ - ՄԵՍՐՈՊ»

68րդ

Հրատարակութիւն

«ՄԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ»,

Տպագրատան

371.3
9.-17

Մանկան
Դաստիարակութիւնը
Տան Մէջ

Մ Ա Ն Կ Ա Վ Ա Ր Ժ Ա Կ Ա Ն Ն Վ Ե Ր Լ Ո Ւ Ծ Ո Ւ Մ

Գրեց՝
Լեւոն Պ. Գալեմբարեան
Դաստիարակ-Ուսուցիչ
Պէյրուսի Ամերիկեան
Համալսարանի (S.O.R.-N.E.S.T.)
Մանկավարժական Բաժնէն

1934
Տպարան «ՍՍՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ»
Գանիտ

201

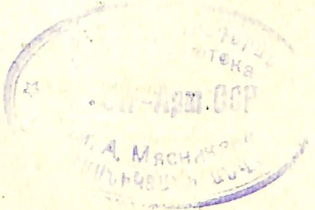
Միտեղի Մենոդացու

եւ

Նուէր

ամեն ալն ծնողաց որոնի
նուիրական պարսականութիւն
կը նկատեն զբաղիլ իրենց
մանկանց դաստիարակութեամբ:

Լ.Պ.Գ.

62270-67

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Յառաջաբան էջ 7

Ներածութիւն 9

Տան ազդեցութիւնը 13

Երբ Մանուկը վեց ամսուայ է 15

Երբ Մանուկը մէկ տարեկան է 23

Երբ Մանուկը 1—2 տարեկան է 27

Երբ Մանուկը 2—3 տարեկան է 33

Ազատութիւն եւ վերահսկողութիւն—
Ի՞նչպէս պէտք է վարուիլ պզօթիկին հետ 41

Պէ՞տք է մանուկը պատժել.— Ի՞նչպէս 43

Վախը 45

Երբ Մանուկը 3—6 տարեկան է 47

Երբ երեխան 6—10 տարեկան է 53

Հատաբերութիւնը բնագործողի մէջ 58

Կուրսերու բնագործողի մէջ 60

Սեռային հետաքրքրութիւն եւ սեռային
դժուարութիւններ 61

Երբ երեխան 10—14 տարեկան է 67

Կոնի երկու սեռերու մէջ 74

Հազուամբ 75

Քելարեղի գրեթէ մանկան դաստիարակութեան
ուրջ 77

Յառաջաբան

Մանկան դաստիարակութիւնը կը սկսի տան մէջ եւ կը շարունակուի դպրոցի սեմէն ներս, ծնողաց եւ ուսուցիչներու գործակցութեամբ:

Ներկայ հատորիկը օգտակար պիտի ըլլայ երբ տրուած ծանօթութիւնները նկատի առնուին եւ թելադրութիւնները գործադրուին:

«Մանկական հարցեր» նկատուած այսպիսի նիւթերու լուրջ ուսումնասիրութեամբ միայն կարելի եղած է քաղաքակիրթ ազգերու զաւակներուն համար ապահովել մարմնական, հոգեկան եւ մտային զարգացման բնականոն այն ընթացքը որ պարծանքն է ներկայ դարուն:

Հայ ծնողք մանաւանդ, պէտք ունին հասկնալու որ դարը փոխուած է, թէ իրենց զաւակները չեն այնպէս ինչպէս որ կարծուած են: Մանուկը պզտիկ մարդ մըն է եւ պէտք ունի ոչ թէ բռնակալ սիրոջ մը, այլ ազնիւ առաջնորդի մը:

Պզտիկները, որոնք ապագան կը կազմեն, նոր ոգիով եւ նոր ուղղութեամբ առաջնորդելու ճամբան եթէ կրցայ ցուցնել այս գրքոյկով, արդէն յաջողած պիտի նկատեմ ինքզինքս:

Լեւոն Գ. Գալէմբարեան
Դաստիարակ-Ուսուցիչ

Պէրպէրեան Վարժարան
Գահիրէ
24 Փետրուար 1934

ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ

Դպրոց, կամ կրթական հաստատութիւն, որպէս նպատակ ունի ծառայել ազգի մը զաւակներուն բարձրացման՝ սատարելով իւրաքանչիւր անհատին, որպէսզի ան զարգանայ, իր խառնուածքին ներած չափով, ընկերային յառաջդիմութեան մէջ. եւ իւր կարգին բարձրացնէ ուրիշներն ալ ընկերային արժէքներու գիտակցութեան նոյն մակարդակին:

Այս է կրթութեան նպատակը. մասնաւորելով, դաստիարակութեան գործը օգտակար փոփոխութիւններ յառաջ բերել է մանուկ անհատի կեանքին մէջ, պէտք

եղած ատենը կասեցնելով մարդկային անվայել վարմունք մը անոր մէջ, զգուշանալով՝ միեւնոյն ատեն՝ վտանգելէ անոր կամքի ոյժը եւ անհատականութիւնը, եւ պաշտպանել՝ հոգածութեամբ՝ ներդաշնակ մարմնական, մտային եւ նկարագրի կազմաւորումը: Ուրիշ խօսքով, մարդկային բնութիւնը կառավարել է կրթիչի մը գործը: Երբ այս է ուսուցչի մը պաշտօնը, ան պէտք ունի գիտնալու մարդկային բնութիւնը եւ անոր փոփոխութեան կանոնները, ըստ այնմ շարժելու, պէ՛տք եղածը արմատացնելու եւ ազնուացնելու համար մանուկին մէջ:

Ո՞վ աւելի լաւ կը ճանչնայ մանկան հոգին. ուսուցի՞չը թէ ծնողքը: Մնողքը եւ թէ ուսուցիչները պէտք է հաւասարապէս լաւ գիտնան մանկան հոգեբանութիւնը եւ միասին առաջնորդեն զայն աստիճան առ աստիճան դէպի նպատակակէտը, քանի որ մանկան զարգացումը հաւասարապէս կ'ընթանայ թէ տան եւ թէ դպրոցի մէջ:

Ուսուցչի մը եւ մօր մը համար առաջին պայմանը մանուկը ճանչնալն է, ասկից վերջ՝ կարելի պիտի ըլլայ անոր պահանջներուն զոհացում տալ: Այս մտադրութեամբ պիտի տանք կարգ մը թելադրութիւններ, եւ դժուար հասկնալի եղող մանուկը պիտի ջանանք աւելի հասկնալի ընել: Մանկան կեանքը շատ բարդ է եւ դժուարահասկնալի: Շատ անգամ մարդիկ խորհած են թէ մանուկներ հրեշտակներու պէս անմեղ են, որեւէ դժուարութիւն չունին կեանքի մէջ: Մենք պիտի ցուցնենք թէ մանուկ մը կեանքի մէջ ունի այնքան տագնապներ որքան չափահաս մը եւ այնքան նեղութիւններ որ չափահաս մարդիկ անկարող են հասկնալ: Հետեւաբար այս անհասկնալի մանուկ անհատը վերլուծելով հոգեբանական տեսակէտէ՝ պիտի ջանանք համառօտ կերպով՝ հայ ծնողքին եւ հայ ուսուցչին դիւրահասկնալի ընել զայն:

ՏԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

Հոգեբանութեան մէջ իրենց ուրոյն տեղն ունին տղուն ժառանգական կարողութիւնները, յատկութիւնները, ինչպէս եւ միջավայրի ազդեցութիւնը, իր առանձին բնոյթը, որոնք կրթութեան մէջ զուգրնթացաբար կուգան ծառայել անհատին ամբողջական զարգացման: Մենք սուանց այս երկու եզրերէն մին կամ միւսը շեշտելու, կ'ընդունինք որ ատոնք իրարու լրացուցիչ մասեր են, սակայն կ'ուզենք վերառնել մասնաւորաբար ընտանեկան ազդեցութիւնը, որովհետեւ տղուն տան մէջ ընդունած մայրական առաջին հոգածութիւնն ու գուրգուրանքը մեծ ազդեցութիւն պիտի ունենան անոր մատղաշ հոգիին վրայ:

Ըստւած է թէ «մայրն ամենամեծ ուսուցիչն է»: Ձեռ գիտեր որքան ճիշդ է թէ մայր մը, կը կրթէ իւր զաւակը ան դեռ աշխարհ չեկած, սակայն սա դիտուած է, թէ մայր մը երբ լաւ տրամադրութիւններու ազդեցութեան տակ ըլլայ իր յղութեան շրջանին եւ զերծ բարկութենէ, նեղմտութենէ եւ ջղայնտութիւններէ, ասիկա մեծապէս կ'ազդէ մանկան վրայ:

Երբ մայր մը այսպէս կ'ազդէ իւր զաւակին կազմուածքին, լուութեամբ եւ խորհուրդով, անշուշտ թէ ան պիտի ազդէ անոր վրայ իւր ծայնով եւ անձնուէր վարուելակերպով, երբ պզտիկը կը լսէ եւ կը տեսնէ զինքը. ուրեմն որոշ է թէ տան մէջ մօր մը ազդեցութիւնը մեծ է մանկան վրայ:

Մանուկ մը իւր կեանքի ծիւերը կ'արծակէ տան մէջ, ընտանեկան մաքուր շրջանակին մէջ աճելով ֆիզիքապէս եւ նրկարագրի կազմութեամբ:

Հետզհետէ պիտի տեսնենք այս աճումը իր զանազան շրջաններուն մէջ:

ԵՐԲ ՄԱՆՈՒԿԸ ՎԵՑ ԱՄՍՈՒԱՅ Է

Մանուկն աշխարհ գալէն վերջ՝ կը դադրի առեղծուած մ'ըլլալէ, անհատ մըն է ան, մանչ թէ աղջիկ, եւ իրաւունք ունի ապրելու եւ պահանջելու ինչ որ իրեն համար նախախնամուած է:

Առաջին օրէն պէտք ունի խնամքի, գուրգուրանքի եւ հոգածութեան: Բնականոն մանուկ անհատը օժտուած է կատարեալ ըլլալու կարողութիւններով ֆիզիքապէս եւ հոգեպէս: Ու մօր մը ջանքերը պիտի ըլլան այդ բնականոն վիճակին մէջ մեծցնել իւր զաւակը, պէտք եղածին պէս զարգացնելով անոր իւրաքանչիւր զգացումը, փափկութեամբ եւ առանց փոքր ինչ վնասի: Որքան թանկագին առարկայ մըն է մանուկը, զգացումներով լի, փափուկ

եւ այնքան սիրելի: Ի՞նչպէս պիտի կրնայ մայր մը մեծցնել եւ հոգ տանիլ նախախնամութեան իրեն յանձնած այդ քնքոյշ էակին: Մայր մը քաջ է եւ յանձնառու այդ պատասխանատուութեան:

Առանց մեծցող մանուկին իւրաքանչիւր ամիսը մանրամասնօրէն բացատրելու, նախ նկատենք ձայնին դերը:

Մանուկը կը լսէ ձայնը եւ կը պատասխանէ անոր: Ձայնը ի՞նչ նշանակութիւն ունի մանկան համար: Առաջին վեց ամիսներուն ձայնը նշանակութիւն ունի մանկան սա տեսակէտէն թէ ան կը հանչնայ անձերը, կը զանազանէ իր ծնողքը օտարներէն, անոնց ձայներէն:

Մանուկը իր լսողական գործարանը կը գործածէ, ինչպէս բոլոր զգայարանքները, ծնունդէն զրեթէ անմիջապէս վերջ: Ուրիշներու խօսքն ու բառերը օրինակելէ առաջ, միավանկ բառեր կը շինէ եւ իրարու քով բերելով կ'ուզէ բաներ մը ըսել:

«տա, տա», «մա, մա», «կու, կու» ու այսպէս բարբառ մը կ'ունենայ. այս կ'ըլլայ երբ մանուկը վեցամսեայ է: մանկական այս բարբառը իր բնութեան մէջն է եւ ոչ թէ արդիւնք ուսուցման: Երբ մանուկը լեզու կ'ելլայ, արտասանած բառերը նշանակութիւն մը կ'ունենան իրեն համար. այդ պարագային իր խօսքը ստացական է եւ արդիւնք իր շուրջիններէն ստրվածին: Լեզուի մասին պիտի խօսինք երբ մանուկը երկուքէն երեք տարեկան ըլլայ: Հիմա կ'ուզենք շեշտել ձայնի նշանակութիւնը, ոչ թէ բառերուն: Մանուկը կը հասկնայ ընտելանալով իւր մօր ձայնին աւելի քան ուրիշ որեւէ մէկուն: Մայր մը այս շրջանին իւր ձայնի աստիճանով, խօսելու եղանակով պիտի գրաւէ իր պզտիկը անոր հասկցնելով ինչ որ պատշաճ է: Մօր մը խօսիլը այս շրջանին մանուկին հետ արդէն փակ «երգել» մըն է, ու կարեւորը սա է թէ մօր մը քաղցր հոգին արտայայտուի անոյշ եւ մեղմ ձայնով մը: Հոգ տանիլ ձայնի գործածութեան:

Այս շրջանին երեք գլխաւոր կէտեր կ'ուզենք ծնողքի մասնաւոր ուշադրութեան յանձնել.—

Ա. Մաքրութիւն,

Բ. Կանոնաւորութիւն, եւ

Գ. Կատարեալ լռութիւն:

Ա. Մաքուր մանուկ մը միշտ մաքուր տղայ մը պիտի ըլլայ: Նայել որ ան մաքուր հագնի եւ յաճախ փոխուի, մաքուր անկողին մը ունենայ, բնակած տունը կամ սենեակը ըլլայ առողջապահական պայմաններու համաձայն, հոգ տարուի յոյսի գործածութեան ի մտի ունենալով աչքի առողջապահութիւնը, հոգ տանիլ պատուհաններու գործածութեան փոշիի եւ օդի հոսանքին դէմ պաշտպանուելով:

Բ. Կանոնաւորութիւն ամէն բանի մէջ. քնացնելու, կերակրելու եւ հոգ տանելու մէջ: Կանոնաւորութիւնը մանուկին մէջ կ'արթնցնէ յոյսի, վստահութեան եւ ա-

պաւինելու զգացումը: Ժամանակին կերակրելը ճշմարտութիւնը պատմելու չափ կարեւոր է: Մայր մը պէտք է ճշմարտութեան զգացումներով տոգորուած ըլլայ ու այդպէս կանոնաւորութիւնը պահէ ժամը ժամին քնացնելով, կերակրելով եւ հոգ տանելով իր մանկան որ ան կարգապահութեան վարժուի իր մանուկ հասակին մէջ. այսպէսով առաջին առնուած կ'ըլլայ շատ մը հիւանդութիւններու:

Գ. Լռութիւն փնտուել, պզտիկ ունեցող տուններու մէջ, կարծես անբնական բան մըն է: Լռութիւնը անհրաժեշտ է եւ յոյժ կարեւոր: Լռու եւ հանդարտ եղող մանուկ մը երջանիկ մէկն է ամբողջ իր կեանքի ընթացքին: Երբ տան մը մէջ աղմուկը դադրի եւ պէտք եղած զգուշութիւն յանձն առնուի, որ մանուկը խաղաղ միջավայրի մը մէջ մեծնայ գերծ բարկութիւններէ, պոռալ կանչելներէ, այդ պըզտիկը պիտի ըլլայ հանդարտ եւ հեզահամբոյր մէկը:

Մի քանի թելադրութիւններ.—

Բաներ որ պէտք չէ ընել

Պզտիկը գիրկը տուն չաւելի:

Պզտիկը գիրկը չվազել:

Պզտիկը գիրկը բարկութեամբ վիճաբանութեան չմտնալ ուրիշներու հետ:

Պզտիկը տան մէջ որեւէ տեղ չծգել:

Յանկարծակի մեծ աղմուկ չհանել:

Պզտիկը վեր նետել եւ վերստին բռնելու պէս խաղեր չընել:

Զգուշանալ պզտիկը ուրիշներու ցուցնելէ. հայ ծնողներու մէջ կարծես սովորութիւն դարձած է պզտիկները տանիլ դրացիներու ցուցնել, եւ խօսիլ անոնց մասին: Նոյնպէս հետաքրքրութեան համար պզտիկը չտալ ուրիշ մայրերու գիրկը տես-

ներու համար թէ ուրիշներու կաթը պիտի առնէ՞ թէ ոչ:

Մօր մը կաթը լաւագոյն սնունդն է մանկան համար. պէտք չէ զայն զլանալ անոր մինչեւ որոշ ատեն մը, անկէ ետքն է որ կարելի է ուրիշ կաթ տալ:

Բաներ որ պէտք է ընել

Լաւ սովորութիւններու վարժեցնել պզտիկը. մաքրութեան, կանոնաւորութեան եւ հանդարտութեան: Ասոր համար մայրեր իրենք պէտք է լաւ սովորութեանց տէր անձեր ըլլան: Գէշ սովորութեան մը առաջըր առնելու լաւագոյն միջոցը զայն մոռցնել տալն է, երեխային սորվեցնելով ուրիշ լաւ սովորութիւններ:

Աշխատէ որ մանկան բարի եւ լաւ սովորութիւնները տեւական մնան եւ զգոյշ եղիր որ չար եւ գէշ սովորութիւններ քակիզ չգտնեն:

Կարելի եղածին չափ ժամանակ տուր մանկան հետ զբաղելու:

Համբերութեամբ պատասխանէ անոր հարցումներուն:

Քիչ խաղալիքներ տուր իրեն:

Խաղայ մանկան հետ. խաղը մանկան գործն է, ինչպէս առօրեայ աշխատանքը մեծերուն:

Բացօթեայ պտոյտներու տար զինքը եւ բնութեան ներդաշնակ գեղեցկութեամբը կրթէ անոր սիրտն ու հոգին:

Պատիկները պէտք ունին իրենց մօր գուրգուրանքին, սիրոյն եւ կաթին. մօր մը կաթն ու սէրն է որ պիտի մեծցնէ մանուկը, ազնուացնելով անոր զգացումները:

Ճուցուր քու սէրդ եւ տուր քու կաթդ մանկան:

Բ. ԵՐԲ ՄԱՆՈՒԿԸ ՄԷԿ ՏԱՐԵՎԱՆ Է

Այս շրջանին մանուկը շարժող, խուզարկող անհատ մըն է, արթուն հետաքրքրութեամբ: Ամէն ինչ իր ուշադրութիւնը կը գրաւէ: Կը շարժի: Կը դարձնէ գլուխը տեսնելու շուրջը գտնուող անձերն ու իրերը: Կը բռնէ կը շօշափէ ձեռքը անցածները, զգայարանքները կը գործածէ:

Մանուկը պահանջկոտ է երբ մէկ տարեկան է: Այս պահանջքը զոհացնելու համար պէտք է պարապիլ մանկան հետ: Կ'ուզէ զբաղիլ անձերով եւ առարկաներով, պէտք է հոգ տարուի անոր հետ եղած խօսակցութեան, զինքը սիրելու եղանակին եւ չափին:

Ձինքը զբաղեցնելու համար իրեն տրուած առարկաները պէտք չէ ըլլան ամէն ինչ որ մօրը ձեռքին կը հանդիպի, այլ նրկատի պէտք է առնուի թէ ի՞նչպիսի առարկաներ կրնան անոր ուշադրութիւնը, հետաքրքրութիւնը եւ խուզարկելու կարողութիւնը զօրացնել: Մանկան տրուած առարկաները զինք մինակ չեն թողուր, ատով մէկտեղ մանուկը չեն ձգեր որ մանուկ մեծնայ, այլ կը սատարեն մանկան միտքին արթնութեան՝ առարկաները իրարմէ զանազանելու եւ անոնց նշանակութիւն տալու մէջ:

Ինչ բան տուէք մանկան ձեռքը, որ պէսզի չի խճողէք անոր միտքը. շատ դժուար պիտի ըլլար մէկ տարուայ մանկան մը համար զանազանել եւ իր ուշադրութիւնը կեդրոնացնել շատ մը առարկաներու մէջէն այն մասնաւոր մէկ հատին որ իրեն օգտակար ըլլալու պիտի ծառայէր:

Տուէք բան մը անոր ձեռքը եւ ազատ

ձգեցէք զայն: Ազատ ձգուած մանուկ մը յաճախ աւելի կարեւորութիւն պիտի տայ ձեր խօսքին:

Մի՛ հրամայեր պզտիկին եւ ոչ ալ պարտադրէ. զգուշացի՛ր սաստելէ. վախի ազդեցութեան տակ անոր որեւէ բան մը հասկըցնել վնասակար պիտի ըլլար. մէկ կողմ դէր վախի ազդեցութիւնը եւ կարելի եղածին չափ առաջըր առ վախ պատճառող ազդակներուն:

Լաւ է որ մանուկը վտանգէ զերծ պահես բան թէ վտանգի ճամբու վրայ, եւ կամ վտանգուելէն վերջը դարմանես զայն: Բեր զինքը օրինակի համար, կրակի մօտ եւ բացատրէ կրակին ինչ ըլլալը:

Բու ամէն գործերուդ մէջ մանկան հետ համբերատար եղիր:

Բ. ԵՐԲ ՄԱՆՈՒԿԸ 1—2 ՏԱՐԵԿԱՆ Է

Այս շրջանին մանուկը ձեռնհաս, գործի գլուխ անհատ մըն է, յատկանշական իր գործունէութեամբ: Այս տարեշրջանին իր կարողութիւնները գործածելու մասնաւոր ձգտում մը ունի: Հետզհետէ ի յայտ կը բերէ իր ինքնութիւնը ցուցնելու, գործելու անսպառ փափաք մը: Ուշադրութիւնը, հասկացողութիւնը, զիտակցութիւնը, խուզարկելու եւ դիտելու կարողութիւնները աւելի զօրացած են: Կը տեսնայ ամէն ինչ եւ կ'ուզէ բռնել ամէն բան: Կ'ուզէ եւ կը պնդէ ուտել, հագնիլ ինքնիրենը, ամէն ինչ ընել մինակը: Մանկան ինքնագլուխ գործելու այս տենչը պէտք է քաջալերուի եւ պատեն առիթներ ընծայուին անոր գոհունակութիւն զգալու կատարած լաւ գործերէն: Ձեռքերը լուալ, սրբիլ, կերակուրի գոգնոցը հագնիլ եւ հանել իրեն ձգել որ կատարէ, հսկողութեան տակ:

Որքան շատ պատեն առիթ տրուի մանկան մինակը գործելու, այնքան նուազ մտատանջութիւն պիտի պատճառէ իր ծընողքին եւ նոյնքան աւելի պիտի նպաստէ

ինքնիր զարգացման: Այսպէս մանուկը կը մեծնայ, կը յառաջանայ իր ձեռնարկած գործերուն մէջ եւ հետզհետէ դուրս կուգայ որպէս անհատ մը, իր ուրոյն գծերով յատկութիւններով, եւ կարողութիւններով:

Մանուկը այս շրջանին կ'ընդօրինակէ շուրջիններու վարմունքը, գործունէութիւնները, անոնց շարժումները, կը ջանայ ամէն կերպով ընել եւ նմանիլ մեծերուն. կը կատարէ այս ամէնը առանց զանազանութեան, նախապատուութեան եւ առանց դատողութեան:

Ընդօրինակութեան այս գործողութիւնը մէկ անգամէն տեղի չունենար, այլ փորձառական շրջանէ մը կ'անցնի (*trial and error*). այս առաւելութիւն մըն է կանխելու կարգ մը անբաղձալի արարքներ եւ ուղղելու մանուկը պարտ ու պատշաճ սահմաններու մէջ: Այս նկատի ունենալով մեծապէս նպաստած պիտի ըլլայ ծընողը մանկան կրթութեան՝ երբ իր ոյժերը սկիզբէն չի վատներ սխալներ ուղղելու,

այլ ջանայ լաւ ապրիլ եւ օրինակելի վարքով մ'ուղիղ համբու մէջ առաջնորդել զինքը:

Պատիկներու տրամադրութիւնը փոփոխական է. անոնք տխուր կամ ուրախ են, երբ իրենց ընտանիքի անդամները նոյն այդ տրամադրութեան տակ կը գտնուին: Աղմուկը անպակաս է մանկան մը որուն հայրն ու մայրը միշտ կռիւի մէջ են: Մանուկ մը հանդարտ ու բարի է երբ անոր հայրն ու մայրը սիրալիբ են իրարու հետ:

Մանկան մը ստացած կամ իւրացուցած յատկութիւնները ընկերային սովորութիւններու արդիւնք են, եւ մանկան ընդօրինակութիւնը այդ սովորութիւններու շարունակութիւնն է: Երբ ընտանիքի մէջ՝ ընկերային կեանքը բարուք վիճակ մը ունի, հոն յարմար միջավայր մը ստեղծուած պիտի ըլլայ մեծցող մանկան համար. ասիկա այնքան անհրաժեշտ է որքան լաւ սովորութիւններու կարեւորութիւնը:

Երբ մանուկը մէկէն երկու տարեկան է համագործակցող եւ ընկերային կեանքը

յառաջ տանող ընտանիքի մը որպէս անդամ, իւր տեղը պէտք է ունենայ: Մեծ իղձ մը ունի ընկերակցելու. կը սիրէ բարեկամութիւնը եւ կ'ուզէ գործել: Ծնողքին եւ մանկան միջեւ այս փոխադարձ յարաբերութիւնը պէտք է մշակուի եւ ժամանակ տրուի մանկան այդ փափաքը աւելի եւս կիրարկելու համար: Մանկան մէջ կը տեսնենք մասնաւոր սէր մը ծնողքին, իր խաղալիքներուն եւ խաղի հանդէպ: Հոս պէտք է ջանալ սիրցնել իրեն գեղեցիկն ու բարին: Այս շրջանէն սկսեալ մանկան միտքը տրամաբանօրէն կը գործէ: Կ'սկսի գաղափարներ կազմել սխալի, շիտակի եւ օրինապահութեան մասին: Ծընողք այս շրջանին պէտք է զգոյշ ըլլան ու հեռու պահեն իրենց պզտիկը եսասիրութենէն եւ ամէն բանը իրեն ընելու շահամուտութենէն: Հոս կ'ուզենք միայն յիշել եւ անցնիլ հետեւեալը: Սեռային դաստիարակութիւնը ծնողական հոգատարութեան եւ մասնաւոր խնամքի պէտք ունի: Ծնողք մը պէտք է վարժեցնէ իւր պզտիկը

ինքզինքը զսպելու եւ այդ ուղղութեամբ կրթէ գայն: Մանուկը երբ մէկէն երկու տարեկան է արդէն իսկ պէտք է վարժուած ըլլայ ինքզինքը զսպելու եւ խնորժակին գերի չըլլալու, եւ պէտք է ունենայ քնանալու եւայլնի որոշ ժամեր: Կարգապահութեան այս վարժութիւնը մանուկը պիտի ընէ ինքնազուսպ անձ մը եւ ասիկա պիտի նպաստէ անոր սեռային դաստիարակութեան անուղղակի կերպով: Երբ երեխան վեցէն տասը տարեկան է քիչ մը աւելի պիտի խօսինք սեռային դաստիարակութեան շուրջ:

Այս շրջանին որոշ եւ կտրուկ ըլլալու է իւրաքանչիւր քայլին, տատամսոտութիւնը կամ անորոշութիւնը կ'աւրէ պզտիկը. կերցնե՞լ թէ՞ ոչ, պառկեցնե՞լ թէ՞ ոչ, դուրս հանե՞լ թէ՞ ոչ, այսպիսի կիսկատար մտածումներ կամ գործելակերպեր երբեք լաւ օրինակներ չպիտի ըլլան գործող մանկան առողջ դաստիարակութեան համար: Սորվեցուր կտրուկ ըլլալ, չտատամսիլ եւ սկսած գործը կիսատ չծգել:

Գ. ԵՐԲ ՄԱՆՈՒԿ 2—3 ՏԱՐԵԿԱՆ Է

Սահկա այն շրջանն է ուր մանուկը կ'սկսի հասկնալ թէ իրմէ զատ ուրիշ անձեր ալ կան: Սն կը դնէ իր ինքնութիւնը ամէն բանի մէջ եւ կ'ուզէ որ մարդիկ իրմով հետաքրքրուին եւ տեսնան թէ ինք ինչե՞ր կրնայ շինել. գնահատանք եւ քաջալերութիւն կը փնտռէ իր զործունէութիւններուն համար: Նա եւ դունի յարաբերութիւն, զանազանութիւն իրերու եւ մարդոց մէջ եւ ամէն բանի դէմյանդիման կը գտնայ ինքզինքը: Նկատի կ'առնէ տան անդամները զատ զատ եւ ամէնքն ալ կ'ուզէ սիրել, սակայն մայրը կեդրոնական տեղը կը զբաւէ: Մայրական կամ ծնողական սէրն է որ կը զբաւէ զինքը այս շրջանին ամէն բանէ աւելի. մայրական բնագոյր պզտիկը մեծցնելու եւ զայն

պաշտպանելու ամէն վտանգի դէմ սիրելի կ'ընէ ինքզինքը բնական բերմամբ, այսպէս մայրը կ'ըլլայ ամենաթանկագին անձը մանկան համար: Կը տեսնենք արդէն պըզտիկին կռիւր մարդոց դէմ, եւ այս իրական կռիւ մըն է. իր ամբողջ էութեամբ կը պաշտպանէ մայրը երբ ըսեն իրեն, «մայրիկդ իմս է». մարդիկ կատակ կ'ընեն, սակայն այդպէս չէ մանկան համար: Մանկան իր մօրը հանդէպ տածած սէրը չարաչար գործածելու չէ: Մարդիկ սակարկութեան դրած են զայն եւ ատով կը պարտադրեն այս կամ այն բանը ընել. «եթէ այս չընես մայրդ քեզ չպիտի սիրէ» եւ այլն, խուսափիլ նման վաճառականական խօսքեր ընելէ մանկան հետ:

Մանուկը այս շրջանին կենսութութեան փրկիստփայութեան կը հաւատայ: Անոր համար ամէն բան հոգի ունի, կը խօսի իրերու հետ եւ կը կարծէ թէ անոնք կ'ապրին ու կը հասկնան զինքը. կը խորհրդակցի եւ կը գործակցի սեղաններու, առար-

կաներու հետ, այսպէս իր երեւակայութիւնը պզտիկ հասակին թռիչք կ'առնէ, անճանաչելի հոգիներու հետ զբաղելով. խորհրդապաշտ կեանք մը կ'անցնէ պզտիկը: Սյս հոգեկան վիճակը կարելի չէ բացատրել մանրամասնօրէն որովհետեւ մանուկը չկրնար նշգրիտ նկարագրութեամբ ներկայացնել իր տեսածը կամ մտածածը ու չափահաս մարդիկ վաղուց արդէն մոռցած կ'ըլլան իրենց մանկութեան շրջանին ունեցած այդ վիճակները եւ հոգեկանութեան երեւակայութեան հետ ունեցած այդ առնչութիւնը:

Մանուկը կը խօսի այս շրջանին: Վեցամսեայ մանկան հնարած բարբառը շատոնց մոռցուած կ'ըլլայ երբ մանուանդ ծնողք խոհեմութիւնը ունեցած են կանխելու, չսորվեցնելու կամ գոնէ չշարունակելու մանկական այդ բարբառը:

Մանուկը երբ 2—3 տարեկան է ճիշդ եւ անսխալ կը խօսի եթէ երբեք առաւելութիւնն ունեցած է գիտակից ծնող-

քի մը զաւակ ըլլալու: Մանկական բարբառ մը չկայ այս շրջանէն վեր եւ ամէն բնականոն պզտիկ պէտք է որ ճիշդ խօսի առանց բառերու աղճատման: Մանուկը կրնայ տան մէջ գործածած լեզուն նոյնութեամբ սորվիլ, ի՞նչ պէտք կայ իրեն համար լեզու մը ստեղծելու որ դժուարութիւններէ զատ ոչ մէկ օգտակարութիւն ունի: Սորվեցուր իրեն ճշդութեամբ այն լեզուն որ կը գործածուի տան մէջ, ու մանկան խօսքերը աւելի դիւրին պիտի ըլլայ հասկնալ: Սորվեցուր մանկան հայերէն մաքուր լեզուն ու ան պիտի ըլլայ հայախօս տիպար մը:

Շրջան մըն է այս ուր մանուկը կը խորհի, միտքը կը գործածէ, զանազան ծրրագիրներու ծնունդ կուտայ եւ անոնց իրականացման համար կ'աշխատի: Կարող մէկն է ան որովհետեւ իր ծրագրած գործերը կատարուած կը տեսնայ: Մտողը մը պէտք է շահագրգռուի իր զաւկին ձեռնարկած եւ կատարած գործերով, պէտք է

հսկէ եւ ուղղութիւն տայ անոր: Իւրաքանչիւր պարագայ առանձինն պէտք է նկատի առնուի, երբեք չընդհանրացնել գործ մը, որովհետեւ մեծերու փորձառութիւնը չունին անոնք եւ իւրաքանչիւր նոր կացութեան մը առջեւ նոր բացատրութիւններու պէտք ունին. տալ պէտք եղած հոգածութիւնը, թելադրութիւնները, համբերութեամբ պատասխանել անոնց իւրաքանչիւր հարցումին, եւ բռնել այնպիսի դիրք մը որ չշփացնէ զիրենք, այլ լուրջ գործի մղէ. պէտք եղածէն աւելի չգովել անոնց յառաջ բերած արդիւնքը, սակայն միշտ քաջալերել եւ մղել զիրենք միշտ դէպի առաջ, դէպի գեղեցիկը եւ կատարեալը:

Գործունեայ մանուկ մը չարահնի է, ան կը կոտրէ, կը թափէ, ձայն կը հանէ աղմուկ իրարանցում, անտաների ըլլալու աստիճան. զգուշանալ խստութիւն բանեցնելէ եւ սաստելէ զինքը, «լուէ», «ձգէ», «մի շիներ». ասոնք գէշ միջոցներ են որ

մանուկը մէկ քայլ դէպի առաջ չպիտի մղեն կրթութեան մէջ: Սորվեցուը իրեն ընդհակառակը հանդարտութեամբ գործել: Նրբեմն փորձէ երեսուն երկվայրկեան անշարժ պահել զինքը, հանդարտութեան եւ լուռութեան վարժեցնելու համար, չընել ոչ աւելի ոչ պակաս:

Մարմնական զարգացման համար միջոցներ հայթայթէ որ ան կարենայ մեծ շարժումներ ընել, որովհետեւ մեծ շարժումները կը նպաստեն մկանները զարգացնելու: Ասկից վերջն է որ կ'սկսի ձեռքի փարտար գործածութիւնը:

Այս շրջանին ամենէն էականն ու կարևորը հմուտ եւ իմաստուն վերհսկողութիւնն է: Հսկողութեան մէջ արդէն իսկ կայ կարգ մը բաներ կաշկանդելու եւ արգելք հանդիսանալու անհրաժեշտութիւնը, չենք կրնար պատիկը սանձարձակ ձգել իր ուզածը ընելու, միեւնոյն ատեն չենք ուզեր անոր ազատութիւնը կաշկանդել. ինչ

որ պիտի ընենք ուրեմն սա է, ազատ պիտի ձգենք պատիկը իր ուզած ուղղութեան մէջ, սակայն պիտի վերհսկենք անոր գործունէութիւնը: Ազատութիւն եւ վերհսկողութիւն (*controlled freedom*).

Ի՞նչ կ'ակնկալէք ձեր պատիկներէն. կ'ուզէ՞ք որ անոնք ըլլան համեստ, պարկեշտ, հնազանդ, օրինապահ, պատասխանատու, նախածեռնող. ինչ ուղղութեամբ որ կ'ուզէք կրնաք կրթել եւ պատրաստել որոշ չափով մը: Սակայն գործեցէք այնպիսի ձեւով մը որ անոնց անկախութիւնը չխափանուի եւ ձեր ազդեցութիւնը ի գորու ըլլայ եւ հնազանդին ձեր թելադրութիւններուն: Այս կարելի է համագործակցութեամբ: Պատիկը ցմարտասէր է եւ իրականութիւններն ընդգրկելու պատրաստ. դժուարութիւնը զանոնք ընդունելի եղանակի մէջ հրամցնելն է այլազան խառնուածքի տէր մանուկներուն տարբեր ձեւերու տակ: Մայրեր կ'ուզեն որ իրենց պատիկները միշտ ենթակայ մը-

նան իրենց. առ հասարակ ուշ թէ կանուխ պզտիկները ազատութիւն եւ անկախութիւն պիտի հռչակեն եւ հոս է որ կ'սկսի ատելութիւն, կռիւ, բարկութիւն ծնողքի եւ զաւկի միջեւ: Պզտիկը կ'սկսի մտային բարդութեամբ մը (*complex*) աճիլ, ինչ որ զինքը կը տանջէ եւ կը մատնէ անորոշութեան, տատամստութեան: Մտային բարդութիւնը կռիւ մըն է ուր պզտիկը չկրնար հաշտեցնել երկու զաղափարներ իրարու հետ, ամենաոչինչ բաներու համար կը մըտահոգուի, կը նեղուի եւ վերջապէս կուլայ: Մայրեր պէտք է ազատ արձակեն իրենց պզտիկները չի կաշկանդելով անոնց կեանքի ազատութիւնը: Մօր մը այս փափաքը իր զաւակներն իրեն ենթակայ պահելու կը տեսնենք նոյնիսկ չափահաս տարիքի մէջ, եւ մայրեր շատ անգամ արգելք հանդիսացած եւ պատճառ եղած են որ իրենց զաւակները չամուսնանան, եւ այսպէսով անոնց ամբողջ կեանքը խանգարած են:

ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԵՐՀԱԿՈՂՈՒԹԻՒՆ

Ի՞նչպէս պէտք է վարուիլ պզտիկին հետ.—

Ունեցիր այնպիսի դիրք մը որ օրինակելի ըլլայ ամէն տեսակէտով: Պէտք եղած միջոցները հայթայթէ եւ առաջնորդէ պրզպտիկը այն բաներու մէջ որոնց կ'ուզէիր որ հետեւէր. ջանայ արգելք հանդիսանալ քեզի տհաճ թուող երեւոյթներուն համար: Մանուկը ատակ է բարկանալու. կը բարկանայ, կը պոռայ, կը կանչէ եւ կուլայ. ձգէ որ բարկութենէն լայ. կարեւորութիւն մի տար, այդ իր քնութեան մէջն է. մտահոգուէ երբ մանուկը չբարկանար որովհետեւ այդ կը նշանակէ թերի ըլլալ իր ընդհանուր կազմին մէջ: Մանուկը կը բարկանայ, կուլայ, պէտք է բարկանայ եւ լայ,

տակայն այդ պէտք չէ աճի քանի ինք մեծ-
նայ. չենք կրնար բարկութեան առաջքը
առնել, սակայն կրնանք չափով մը սահ-
մանափակել զայն: Պէտք է նկատի առնուին
եւ հասկցուին բարկութեան, լացի պատճառ-
ները: Երբ կուլայ պատճառ մը ունի. օգ-
նութի՞ւն կ'ուզէ, յոգնած է, առո՞ղջ չէ, ցա՞ւ
մը ունի, դուրսէն իր գործին միջամու՛լս ե-
ղած են, արդեօք ծանրաբեռնուած է ծը-
նողքի պարտադրութիւններով, իր բառե-
րուն չի հասկցուիլը, իր ուզածը չկարննալ
արտայայտելը զինքը կը նեղե՞ն, եւ
կամ իր տկարութեան պատճառաւ չկարե-
նալ ուրիշներուն ուշադրութիւնը գրաւելը
զինքը կ'ընկճէ՞: Ասոնք պատճառներ են որ
մանուկը կը մղեն բարկանալու եւ լալու:
Ձանալ հասկնալ բարկութեան պատճառ-
ները եւ դարմանել պէտք եղած հոգածու-
թեամբ, կացութեան համաձայն:

Պատիժը կայ մարդկային բնութեան
մէջ. մարդիկ առանց պատիժի չեն կրնար
մնալ: Եթէ անհատը չի կրնար ինքզինքը
պատժել իր մէկ սխալին համար՝ իր զի-
տակցութեամբ, երբ իր ներքին ծայրը
չի կրնար զինքը ուղիղ ճամբու բերել,
մարդկային ընկերութիւնը կը բերէ, ի հար-
կին պատժելով: Պատիժը վերցած չէ, սա-
կայն պատժելու եղանակները փոխուած
են: Սխալը ճիշդին հետ նոյնացած չէ,
սխալը սխալ է, ճիշդը՝ ճիշդ: Հարցը այս է
կրթական տեսակէտէ. ինչո՞ւ համար սխա-
լը պատժուի եւ ճիշդը անպատիժ մնայ
քանի որ ատոնք երկուքն ալ արդիւնք են
սովորութիւններու եւ վարժութեանց: Մէ-
կը սխալ սորված է ու այդպէս կը շարու-
նակէ՝ դատապարտուած ըլլալով պատ-
ժուելու, իսկ միւսը ճիշդ սորված է ու
այդպէս կը շարունակէ պատիւներու ար-
ժանանալով: Վարժութեանց հարց է. մա-
նուկը յանցաւոր չէ այլ վերհսկողութեան
պատասխանատու անձերը իր տան կամ

դպրոցին մէջ: Մարզէ զինքը նոր ուղղութիւններու մէջ մոռցնելով անցեալի գէշ սովորութիւնն ու վարժութիւնները եւ պիտի ունենաս երկրորդ տեսակի զաւակ կամ աշակերտ մը: Անոնք որ այս տեսակէտէն կ'ուզեն պատիժը մէջտեղէն վերցնել, իրաւունք ունին: Որովհետեւ պատիժը առնչութիւն չունի սխալներ ուղղելու հետ. ատիկա արդիւնք է ժամանակի եւ յաճախակի կրկնութեանց եւ անմիջական սխալ մը պատժել նշանակութենէ դուրս պիտի ըլլար եւ չպիտի կրնար բուժիչ դեր մը կատարել: Մանուկը պէտք է պատժել հետեւեալ կերպով: Պատիժներ ըլլան ընկերային, խումբէ զատել ժամանակուայ մը համար եւ թող աշակերտը գիտնայ թէ ինչու համար կը պատժուի. մարմնական պատիժները պէտք չէ ըլլան բարկութեան ընթացքին, եթէ զարնել պէտք է, թող զարնուի ձեռքերուն, սրունքներուն եւ մարմնի մկանուտ մասերուն: Ծեծ բնաւ չի գործածել նախընտրելի է: Պատիժը տղաքը պիտի վարժեցնէ հնազանդութեան:

Վախը.—

Երբ մանուկը երկուքէն երեք տարեկան է կ'սկսի վախնալ, վախի ազդակներ են. մթութեան մէջ պայմանաւորեալ վիճակ (conditioned), մութ սենեակի մը մէջ բան մը գետին կ'իյնայ, ծայն կը հանէ եւ տղան կ'սկսի մութ տեղեր չմտնալ ատկից վերջ: Այն բաները որ ինք չկրնար շինել, վախ կը պատճառեն, չի սիրած բաները վախ կը պատճառեն, ինչպէս նաեւ վախ ազդող պատմութիւններ: Քանի սկսի հասկնալ պատմութիւններ՝ բացատրէ պատկերն մթութեան պատճառը՝ հասկցուր թէ ինչպէս երկրագունդը կը դառնայ, թէ արեւը մարը կը մտնայ, կը մթննայ եւ ոչինչ կը փոխուի. իրողութիւնները պարզէ եւ վախ ազդող պատմութիւններ եւ երեւոյթներ հետզհետէ անհետացուր: Մանուկին միտքին մէջ արթնցնել հաճելի պարզ եւ յստակ պատկերներ այսպէսով կարելի է վախի առաջքը առնել: Ամփոփելով, այս շըր-

ջանին պէտք է քաջալերել եւ մարգել պըզտիկը իր շահագրգռութեանց, ձեռնարկած գործերուն եւ իր իսկ սիրած բաներուն մէջ, երբ այս վերջինները իր մեծերու կողմանէ յարմար կը դատուին:

Դ. ԵՐԲ ՄԱՆՈՒԿԸ 3—6 ՏԱՐԵԿԱՆ Է

Միշտ գործունեայ է. սակայն անոր խորհուրդները այս շրջանին անդրադարձական չեն, մտածումները ցրուած են եւ իրարու կը յաջորդեն. այսպէս կը ձգէ ձեռնարկած մէկ գործը եւ կ'սկսի ուրիշի մը. կապակցութիւն չկայ իր գործունէութիւններուն մէջ. պարագաները կը փոխէ մինակը՝ տասնեակ մը պատճառաբանութիւններով, անհաստատ գործելակերպ մը եւ միտքի անկայուն վիճակ մը ունի:

Մեծերուն կողմանէ թափուած ջանքը՝ զինքը մղելու որ աւարտէ իր սկսած գործը, շատ անգամ խտուրթեամբ եւ յանդիմանութեամբ ըսուած՝ պատճառ կ'ըլլայ որ պզտիկը նեղանայ եւ գործը ձգէ եղածին պէս առանց անգամ մըն ալ անոր ձեռնարկել ուզելու. տղան արդէն անհաստատ է իր ըրածներուն մէջ եւ այսպէս դուրսէն եղած ժխտական միջամբտութիւններն ա'լ աւելի ջլատիչ կ'ըլլան եւ գործի դադարում յառաջ կը բերեն անոր մէջ: Ինչ որ ամենէն էականն է այս շրջա-

նին գնահատանք եւ յարգանք է պատիկին հանդէպ: Անոր եսը զօրացած է, ինք իր ուզածը պիտի ընէ: Քաջալերէ զինքը խոհեմ վերհակողութեամբ. ան պրպտող միտք մը ունի եւ ուշադրութիւնն ամէն բան կը գրաւէ: Կ'ուզէ նոր նոր բաներ հնարել, շինել եւ ցուցնել: Իր ինքնատպութիւնը պէտք է քաջալերել, միջոցներ հայթայթել որ ան ձեռնարկէ իր տարիքի սահմանին մէջ եղող զբաղումներուն: Օրինակի համար շինել խորանարդներով զանազան ձեւեր տրուած պատկերին նմանցնել ջանալով: Պեղեցկագիտական ճաշակը զարգացնել: Պարտէզ մը շատ տեսակ միջոցներ պիտի հայթայթէ պատիկին զբաղելու եւ հետախուզելու:

Այս շրջանին պատիկին ամենաշատ սիրած բանը պատմութիւնն է: Պատմութիւնը կրնայ մանկան նկարագիրը կերտել: Պատմութեան հերոսը ընել մանկան տարեկից մէկը, ասիկա մեծ տպաւորութիւն կը գործէ անոր վրայ: Ան պատմութիւն լսել սիրելէ զատ, շատ կը սիրէ նաեւ պատմել:

Պատեհութիւն տալ որ պատմէ: Օրուան դէպքերը աղուոր նիւթեր են պատմել տալու:

Շատ անգամ մայրեր այս շրջանին տղուն գործելակերպին շատ կը խառնուին՝ կաշկանդելով անոր ազատութիւնը, ամէն ինչ բնական ըլլալու համար պէտք է ազատ ձգուի պատիկը:

Համագործակցութեան տեսակէտէ միշտ դժուարութիւններ կը պատահին երբ տան մը մէջ մեծ քոյրեր եւ եղբայրներ կան. պատիկը մեծցնել այնպիսի ձեւով մը, որ ինք ալ իր մասնակցութիւնը բերէ անոնց հետ միասնաբար գործ մը յառաջ տանելու մէջ:

Այս շրջանին ան մինակ կը զգայ, կ'ուզէ իր տարեկիցներուն հետ ըլլալ, իր հասակակիցներու այցելութիւնը ընդունիլ իրեն համար անհրաժեշտութիւն մը կը դառնայ. կը սիրէ հիւրեր եւ ընկերային կեանք մը ունենալ:

Ու իր նախընտրութիւնները աւելի ուրոշ կը տեսնուին. կը սիրէ կարգ մը բա-

ներ եւ չ'ախորժիր ուրիշներէ: Ուտելիքներու համար ալ, երբ չի սիրեր կարգ մը կերակուրներ, ուրիշ ոչինչ տալով ջանալ որ հետեւի մեծերու օրինակին: Զսպել տղան առանց արմատախիլ ընելու իր կամքը: Պըզտիկը շատ կը հետապնդէ իր ուզածը եւ երբեք չի մոռնար. անոր կամքը մարգել այնպիսի ձեւով մը որ ան՝ ի հարկին՝ անսայ պարտադրութիւններու: Ինչպէս մեծերու նոյնպէս ալ պզտիկի մը երեսին «չէ», «ոչ», «չպիտի ըլլայ», պոռալը վիրաւորիչ է եւ զինքը կը մղէ ըսածն ու ուզածը աւելի հետապնդելու, ժամերով պահանջելու իր մտադրածը. վարուիլ հետը այնպիսի ձեւով մը որ նման պարագաներու տակ անոր կամքը չվիրաւորուի եւ սպասուած արդիւնքը ստացուի:

Այս շրջանին պզտիկները գիտական փիլիսոփաներ են, անոնք կ'ուզեն տիեզերքը հասկնալ. մեծ իմաստ պարունակող հարցումներ կը հարցնեն, հարցումներ՝ կեանքի սկզբնաւորութեան, Աստուծոյ, հրեշտակներու գոյութեան մասին. անոնց

ուղեղը կը զբաղի յաճախ այնպիսի հարցերով, որ չափահաս մարդիկ իսկ անկարող են լուծել: Պէտք է այս հարցումներուն պատասխանել գոհացուցիչ կերպով եւ համբերութեամբ: Անոնք բացարձակ հաւատք եւ վստահութիւն կ'ընծայեն իրենց հօր ու մօր ըսածին. շահագործեցէք այս պարագան՝ լաւագոյն զգացումներ եւ գաղափարներ ներշնչելով:

Այս շրջանի վերջաւորութեան պզտիկը դպրոց կ'երթայ: Առաջին մուտքն է մանկապարտէզ: Կը սկսի ուրիշներու ըրածն ընել, ընդօրինակել. հետզհետէ կը հասկընայ թէ ուրիշներն ալ իրեն պէս կամք ունին եւ դպրոցի մէջ կը սկսի համագործակցութեան ոգիին ընտելանալ: Հոն տրդան պէտք է գործակցի ուրիշ աշակերտներու հետ ընկերական շահերը պաշտպանելով եւ անհատական եսապաշտ կամքը հետզհետէ անհետացնելով: Հոն կը սորվի խմբակցական խաղեր եւ կ'ունենայ ընկերային գործունէութիւն մը:

Ընտանիքի մէջ պզտիկը նոյն ուղղութեամբ պէտք է պատրաստուի: Ամէնէն

փոքր կարծուած երեւոյթներ շատ անգամ ամենամեծ նշանակութիւններ ունին, հետեւաբար տան մէջ հոգ տանիլ նման պարագաներուն եւ պատրաստել տղան դպրոց մտնելու: Պզտիկները դպրոց կուգան զանազան գաղափարներով եւ կեանքի այլազան ըմբռնումներով, շատ դժուար է մանկապարտիզպանուհիի մը գործը՝ հաշտեցնել այդ տարրերը իրարու հետ եւ անոնց ամէնուն մէկ ուղղութիւն եւ ոգի մը տալ: Մտողներ մեծապէս օգնած պիտի ըլլան երբ ճիշդ գաղափարներ տուած ըլլան պզտիկին: Ինչպէս ըսինք դժուար է կազմուած սովորութիւնները մոռցնել տալ — այդ ժամանակի կը կարօտի— հետեւաբար լաւ է սկիզբէն ճիշդ սովորութիւններու տէր ընել պզտիկները որպէսզի անոնց մտաւոր կեանքը աստիճանական կերպով աճի:

Մայր եւ հայր լաւագոյն կերպով պատրաստած պիտի ըլլան իրենց պզտիկները դպրոցի համար երբ քիչ մը սէր արթնցնեն տղոց մէջ դպրոցի հանդէպ տալով անոնց հարկ եղած ծանօթութիւնները:

Ե. ԵՐԲ ԵՐԵՒԱՆ 6—10 ՏԱՐԵԿԱՆ Է

Արկածախնդրական շրջան մը. միշտ գործունեայ եւ անհանդարտ: Յաճախ վստահ իրենց մարմնական կորովին, կը փափաքին երթալ տունէն դուրս, բնութեան մէջ արշաւանքներ կատարել: Ասիկա անոնց ամենամեծ ուրախութիւնն է եթէ նպաստաւոր միջավայր մը գտնան: Անոնց շարժելու ձգտումը կարծուածէն շատ աւելի է: Անհրաժեշտ է որ անոնց այս շատ շարժելու ձգտումը քիչ մը չափաւորուի մեծերու վերհսկողութեան ներքեւ:

Այս տարեշրջանին աղջիկներ կ'ուզեն տղայ ըլլալ. անոնք միշտ կը հետելին տղոց այս արկածախնդրական արշաւանքներուն, տունէն դուրս կատարած պտոյտներուն ու կ'ուզեն իրենք ալ կատարել նման արշաւանքներ: Պէտք է աղջկանց համար կազմակերպել այս կարգի պտոյտներ անոնց մարմնական եւ հոգեկան պահանջներուն գոհացում տալով: Անհետաձգելի անհրաժեշտութիւն մըն է որ քոյրեր

միասնաբար կատարեն արշաւանքներ իրենց եղբայրներուն հետ: Անտեսուած պարագայ մըն է այս թէ՛ ծնողաց եւ թէ՛ դպրոցներու կողմանէ. աղջիկները նոյնքան պէտք ունին մարմնակրթանքի. անոնց մըկաններն ալ պէտք է զօրացած ըլլան այն պարզ պատճառաւ որ անոնք մայր պիտի ըլլան եւ պէտք ունին զօրաւոր կազմ մը ունենալու:

Այս շրջանին աղջիկները կը հակին իրենց հօր եւ տղաք իրենց մօր: Պէտք է քաջալերուի այս բարեկամութիւնը փոխադարձաբար: Հօր մը աւելի վստահութիւններ շնչող ազդեցութիւնը պէտք չէ իր գաւակները միայն իրեն մենաշնորհը դարձնէ, այլ պէտք է որ անոնք նոյն չափով ալ սիրեն ընտանիքին միւս անդամները եւ իւրաքանչիւրը ունենայ գնահատանքի իրեն յատուկ տեղը: Ծնող մը պէտք է սիրէ հաւասար կերպով տան մէջ գտնուող պատիկները. ոչ թէ փառաբանէ անոնցմէ մէկը եւ վար զարնէ ուրիշ մը: Ինչ աչքով որ նայիս պատիկին նոյն այդ հոգիով եւ

ակնկալութեամբ կը մեծնայ ան: Եթէ կ'ուզես խենդ մը մեծցնել, խենդի պէս վարուէ պատիկին հետ. իսկ եթէ կ'ուզես ազնիւ հոգիով զաւակ մը ունենալ ազնուութեամբ եւ սիրով գործէ անոր հետ: Երբեք մի թերանար սէր եւ երջանկութիւն ցուցնել պատիկներուն, որովհետեւ անոնք խենդի պէս կը փնտռեն այս տարրերը մանաւանդ իրենց ծնողքէն. ծնողք մը տասնըհինգ ուսուցիչէ աւելի նախընտրելի է: Յուցուր քու սէրդ այնպիսի եղանակով մը որ ըլլայ բնական. արտասովոր սէր մը հիշդ հակառակ ազդեցութիւնը պիտի գործէ տղան ջղայնօտ եւ դիւրագրգիռ մէկը ընելով: Եթէ կ'ուզես տղուդ սխալ գործելակերպը շտկել եւ փոխել բանի մը մէջ, նախ փոխէ քո՛ւ ընթացքդ այդ բանին մէջ, յետոյ տղուդ: Անոնց սըխայները ուրիշ բան չեն եթէ ոչ իրենց ծնողացը, ինչ որ իրենք ընդօրինակած են անոնցմէ, եւ չենք կրնար այս սխալները ուղղել եթէ երբեք չկարենանք նախ ինքզինքնիս ուղղել:

Դպրոցներու եւ կամ ընկերային յարաբերութեանց մէջ, վտանգ մը կայ կորսնցնելու տան մէջ կազմուած լաւ սովորութիւնները, պէտք է հոգ տարուի որ կազմուած օրինակելի սովորութիւններն աճին մարդուն հետ մէկտեղ: Մենք կարեւորութիւն կուտանք աշակերտներու տեսակին, անոնց իրարու հետ ունեցած յարաբերութեան մէջ տիրող ոգիին եւ կ'ուզենք անոնց տալ անկողմնակալ եւ անձնուրաց սիրոյ ոգի մը որ պիտի նպաստէ կազմելու տիպար անձնաւորութիւնը:

Տղաք այս շրջանին քիչով գոհանալ չեն գիտեր, միշտ կ'ուզեն ամէն բանին շատը ունենալ. պատմութիւն պատմութեան ետեւէ, անոնց այս պահանջկոտութիւնը եւ սուր հետաքրքրութիւնը ամէն բանի մէջ, ուսուցանելու գործը կը դիւրացնէ: Մասնաւոր ճիգ մը կայ անոնց մէջ կեանքը հասկնալու. նոր բառեր կը սորվին եւ հետզհետէ նոր նշանակութիւններ կ'աւելցնեն իրենց կեանքի մէջ: Մեծերու կողմանէ եղած դիտողութիւնները «տղաս

դուն բան չես գիտեր», «տասը տարի կ'ուզէ այդ բանը հասկնալու համար», այս կարգի խօսակցութիւններ տղուն մէջ ինքզինքը ստորադաս համարելու զգացումը կ'արթնցնեն ինչ որ երեխայի հետ կը մեծնայ եւ կը յանգի նուաստամտութեան (*inferiority complex*): Կարելի եղածին չափ դիւրացնել եւ պարզել պարագաներն որ ամէն ինչ հասկնալի ըլլայ եւ պզտիկը ըմբռնէ երբ արդէն ինք կ'ուզէ հասկնալ այդ ամէնը: Տղուն հարցումներուն պատասխանելու է գոհունակութեամբ եւ ջանալով սորվեցնել միշտ աւելի բան մը, ոչ թէ լռեցնել աշխատիլ այլ իրապէս հասկցնել համոզումներով եւ պատճառաբանութիւններով: Բացատրել ամէն ինչ հոգեբանական հասկացողութեամբ, ուր թափուած ճիգեր պիտի արդիւնաւորուին: Ուսուցիչ մը տիրացած պիտի ըլլայ իւր գործին գաղտնիքին երբ ընկերային գիտութիւններու լոյսով մօտենայ հասկնալ իր աշակերտը եւ հասկցնել անոր իր ընկերային պարտքերը:

Հաւաքելու բնագոյր տղուն մէջ.—

Այս շրջանին տղուն ձեռքը ինչ որ անցնի վեր կ'առնէ եւ տուն կը բերէ. քարեր, տուփեր, տախտակներ, պատկերներ, երկաթի կտորներ. իսկ մայրիկը զանոնք դուրս կը նետէ, ասկէ կը սկսի պոռալ կանչել, լալ, կռիւ : Մօր կողմանէ յարգանք եւ վեհանձն վերաբերմունք պէտք է տղուն այս հաւաքելու բնագոյին հանդէպ. քաջալերել տղան որ արժէք ներկայացնող բաներ հաւաքէ. այս սքանչելի առիթ մըն է որ կաբելի է օգտագործել տղուն ներքին գեղեցկագիտական ճաշակը արթնցնելու: Մօր մը իրաւացի դիտողութիւնները իրերու եւ գոյներու իրարու հետ ունեցած ներդաշնակութեանը մասին, պիտի պատրաստեն տղան որ գեղեցիկին ճաշակը ունենայ ա-

պագայի մէջ: Նամակադրած, պատկեր, ընտիր քարեր հաւաքել զանոնք իրենց գոյնին տեսակին համեմատ շարել եւ դասաւորել տան մէջ յատկացուած անկիւն մը, պիտի տան տղուն ոչ թէ միայն ճաշակի արթնութիւն մը՝ այլ պիտի սորվեցնեն անոր իր ունեցածներուն արժէքը գիտնալու քարծր հասկացողութիւնը եւ գորգորալ իր ինչքերուն վրայ: Անշուշտ զգուշանալու է շահամուտութենէ քմբռնելով հանդերձ որ պանել գիտնալը արուեստ մըն է ինքնին, ըլլան անոնք իրեր թէ հոգիներ:

Կռուելու բնագոյը տղուն մէջ.—

Կռուելու բնագոյը կայ ու կը մնայ մարդուն մէջ: Վսեմացնել զայն տղու մէջ: Թող կռուին զաղափարական գետնի վրայ, կռուելու այդ ոյժը թող վատնուի ուրիշ ասպարէզներու մէջ ինչպէս ֆութպօլի, արշաւանքներու, աթլէթիզմի եւ սկաուտական շարքերու մէջ:

Այս շրջանին սկաուտութիւնը շատ օգտակար դեր մը պիտի կրնայ կատարել:

Սեռային հետաքրքրութիւն եւ
Սեռային դժուարութիւններ.—

Այս տարիքին՝ երբ վեցէն-տասը, տասնէն-տասներկու տարեկան է տղան, տեսնալով անասուններու ծննդաբերութիւնը՝ ինքնիրենը կը հետեցնէ թէ իր փոքր եղբայրը կամ քոյրը երկինքէն չէ որ եկած է այլ իր մօրմէն եւ կը հասկնայ խաբուած ըլլալը: Հետեւաբար աւելորդ է իրողութիւնը ծածկել. ինչո՞ւ համար պզտիկը խաբել եւ ըսել, քոյրիկը եւ կամ եղբայրիկը այգիէն կամ երկինքէն եկած են, իրողութիւնն ըսելու եւ պարզելու է թէ պըզտիկը ինքն ալ իր մօրմէն ծնունդ առած է, ինչպէս բոլոր կենդանիները: Այսպէս երեսան պզտիկ տարիքին առեղծուած է մը ազատած պիտի ըլլայ եւ անկից վերջ պա-

տեհութիւնը կ'ընծայուի անոր մօտենալու եւ խօսելու մօտ ապագային իր ունենալիք սեռային դժուարութիւններու մասին: Ծընողներու եւ ուսուցիչներու համար գրեթէ անկարելի եղած է սեռային խնդիրներու մասին խօսիլ եւ տալ պզտիկներուն պէտք եղած թելադրութիւնները, չգիտնալով թէ ինչպէս պէտք է մօտենալ այս շատ կարեւոր խնդրին: Ծնողք եւ թէ ուսուցիչներ պէտք է խօսին պզտիկին անհատական մտերիմ խօսակցութեամբ մը եւ բացատրեն անոր այն ծանօթութիւնները որ պէտք է գիտնայ: Մանուկ կարծուած անհատը ամենէն հետաքրքիր եւ խուզարկող մէկը ըլլալուն, յաճախ առիթը կ'ունենայ տեսնելու եւ զիտելու հօր ու մօր միջեւ եղած յարաբերութիւնները, անոնց համբուրուելը եւ ինքն ալ կապկելով կ'ընէ նոյն այդ բաները: Ասոր մէջ իսկ պէտք չէ այլանել պզտիկը, այլ պէտք է հասկցնել անոր թէ ամէն բան իր ժամանակը եւ տեղն ունի. ան կը կապկէ առանց ըմբռնելու. պէտք է պզտիկին առանձին սեն-

եակ մը տալ եւ իրեն տարիքի սահմանին մէջ, խորհելիք մտածումներ:

Ժամանակ մը վերջ պզտիկը դպրոցի կամ փողոցի բարեկամներէն կը սորվի գէշ սովորութիւններ զիջութեան պէս, այսպէս կ'ունենայ սեռային գոհունակութիւն եւ կը սկսի ինքզինքը կղզիացնել եւ պարապիլ ծննդական գործարանով: Պէտք է սորվեցընել իրեն թէ ըրածը սխալ է: Մայրը հայրը եւ կամ մտերիմ ուսուցիչը պիտի մօտենայ իրեն այդ ուղղութեամբ: Ահաւասիկ ատոր համար է որ ծնողներու եւ ուսուցիչներու ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք խիստ կարեւոր այս հարցին. պէտք է անոնց անհրաժեշտ եղած ծանօթութիւնները տալ կանխելու եւ առաջը առնելու համար այս գէշ սովորութեան: Դժուար է այս նիւթին շուրջ խօսիլ անոնց հետ: Խօսին իսկ կրնայ վտանգել բաղձացուած արդիւնքը, սակայն տգիտութեան մէջ պզտիկը ինքնիրենը ձգելը աւելի գէշ արդիւնքներ տուած է: Մօտեցիր ուրեմն ու

խօսէ անոր մտերմութեամբ. վստահութիւն ներշնչէ որ ան հաւատք ընծայէ քեզ նոյնիսկ պատմելու իր ամենագաղտնի անձնական խնդիրները: Երբ այսպէս վարժուի տղան եւ մօտենայ իր ծնողքին կամ ուսուցչին պատմելու պատրաստ ամէն ինչ, եւ երբ դուն վստահ ես որ ան պէտք ունի քու թելադրութիւններուդ սեռային դժուարութիւններու շուրջ, խօսէ իրեն ազնուութեամբ եւ կատարեալ մտերմութեամբ:

Եղելութիւնը այնքան մեծ չէ որքան հոգեբանական տեսակէտէ վախի ազդեցութեան տակ տղուն կրած վնասները: Ամէն ինչ հոգեբանական է ոչ թէ Ֆիզիքական: Որեւէ վնաս մը չկայ այդ արարքին մէջ Ֆիզիքապէս, բայց հոգեպէս կայ. վախը ահն ու դողը կը ճնշեն անոր սիրտին վրայ եւ մտատանջութիւնը կը տկարացնէ զինքը: Անձնական խօսակցութեամբ կարելի է տղան բնական կերպով մեծցնել սեռային դժուարութիւնները հարթելով: Ուսու-

ցիչ մը միշտ կրնայ օգտակար զիրքեր աւազարկել այս ուղղութեամբ՝ թէ՛ տղուն եւ թէ՛ անոր ծնողքին: Դժբախտաբար երեխաներու յատուկ սեռային խնդիրներու շուրջ հայերէն գիրք գրութէ չունինք, ինչ որ անհրաժեշտութիւն մըն է: Սակայն ծնողքի եւ ուսուցիչներու մտերիմ թելադրութիւնները վստահաբար շատ օգտակար պիտի ըլլան ազատելով տղան սեռային կարգ մը դժուարութիւններէ:

Այս տարիքը՝ վեցէն տասը եւ մանաւանդ ութէն տասներկու, տղուն մէջ օգտակար փոփոխութիւններ բերելու լաւագոյն շրջանն է, հետեւաբար շատ կարեւոր դաստիարակչական տեսակէտէ:

2. ԵՐԲ ՄԱՆՈՒԿԸ 10—14 ՏԱՐԵԿԱՆ Է

Մրցակցութեան ոգին ցցուն է եւ մեծ տեղ կը գրաւէ այս տարեշրջանին: Անոնք ոչ երեխայ են եւ ոչ ալ պատանի: Ամենաչնչին բաներու համար կը սրտնեղին եւ շատ բժախնդիր են: Կերակուրի եւ ուրիշ մանր բաներուն նկատմամբ կը կորսնցնեն իրենց հաւասարակշռութիւնը. ծնողքն ալ միշտ դիտողութիւն ընելով՝ մեծ վիշտ կը պատճառեն տղուն, այն աստիճան որ ան կը խորհի տունը ձգել եւ երթալ՝ կատարեալ մտատանջութեամբ. «Ես երթամ մեռնիմ որ դուք հասկնաք», «Ես պիտի մեռնիմ որ իրենց ցուցնեմ»: Եւ տղուն այս տարիքին այսքան մտատանջուիլը անհամեմատական է իր ուժերուն: Կարելի եղածին չափ առաջքը առնել այս երեւոյթներուն: Երբ ան այս հոգեկան անբնական վիճակով

մեծնայ պիտի ունենայ մտային անբնականությունն մը: Ստորադասութեան զգայնութիւնն եւ զերադասութեան զգացում պիտի գան տեղ գրաւել անոր միտքին մէջ եւ մտային խանգարում պիտի պատճառեն: Կամ ինքզինք շատ ցած պիտի նրկատէ եւ կամ թէ շատ բարձր. երկուքն ալ անբնական: Այս երկուքին միջինը զրտնալու է:

Այս տարեշրջանին մարմնական աճումը զգալի կերպով կը յառաջանայ. հասակ կը նետէ, ծանրութիւնը կ'աւելնայ: Ատակ է շատ անգամներ հիւանդանալու: Մարմնոյ հետ մէկտեղ անոր գիտակցութիւնն ալ կ'աճի, զգայուն կը դառնայ:

Ընկերային կեանքը շատ կը փնտռէ այս շրջանին: Խումբի մը անդամ ըլլալ, ուրիշ խումբերու հետ յարաբերութեան մէջ մտնալ եւ մրցումներ կազմակերպելը տրդուն ամենաշատ սիրած բաներն են, հոն կը սորվի օրինապահ եւ հնազաժդ ըլլալ խումբի մը օրէնքներուն. կ'աշխատի միութեան համար եւ պատրաստ է ամէն ինչ

զոհելու: Խումբի մը անդամ ըլլալը էր շատ առաւելութիւններն ունի: Խմբակցական գործակցութեան մը մէջ կարելի է որեւէ նպատակ մը լաւագոյն կերպով հետապնդել եւ իրագործել տալ: Հոն պատասխանատուութիւնը կը զօրանայ եւ տղան կը սորվի ընդհանուրին հետ աշխատիլ, լուրջ եւ անձնուէր: Կանխահաս պատանիներ այս շրջանին մեծ եռանդով կը փարին աշխատանքի եւ իրենց միութեան: Ընտրած միութիւններն սակայն ըլլան ամէնուն կողմանէ զնահատուած եւ նպատակայարմար: Կրնաք ձեր պզտիկները յանձնել սկառտական, ճշմարիտ հայ բսկառտական որեւէ կազմակերպութեան, աղջիկ թէ մանչ, անոնք հոն պիտի ըլլան կարգապահ եւ գիտակից անձնաւորութիւններ: Պզտիկներ իրենց ունեցածին լաւագոյնը պիտի տան իրենց սիրած կազմակերպութեան համար: Հայերուս մէջ կայ Հայ Մարմնակրթական Ընդհանուր Միութիւնը, որ կը հետապնդէ սկառտութիւնը իր վսեմ եւ գեղեցիկ եղբայրական ոգիի բարձր

տեսլականով: Կ'արժէ որ հայ ծնողներ աջակցին այս օգտաշատ Միութեան, անոր վստահելով իրենց պգտիկները:

Սկառտութիւնն աշխարհի բոլոր կրթական հաստատութիւններու կողմանէ վաւերացուած եւ ընդունուած կազմակերպութիւն մըն է: Այսպիսի կազմակերպութիւններու մէջ լաւագոյն պատեհութիւնը կ'ընծայուի տղուն մէջ արթնցնելու ճշդապահութեան եւ արդարադատութեան զգացումը, տուած խօսքը յարգելու եւ ըսածը ընելու պատրաստակամութիւնը:

Այս տարիքին պգտիկները մեծ հիացում եւ սէր կ'ունենան իրենց առաջնորդներուն (*Leader*) հանդէպ երբ անոնք կորովի ու բարի են իրենց ազնուութեամբ: Կը պաշտեն իրենց կարող եւ անվախ խըմբապետը: Այս տարեշրջանին անոնց ամենաշատ սիրած բաներէն մէկը հերոսութիւններն են, կը սիրեն կարդալ մարդկութեան մեծ հերոսներու կենսագրութիւնները, անոնց քաջագործութիւնները, մեծ հիացում ու սէր կը տածեն անոնց հանդէպ:

Կ'ուզեն որ զիրենք առաջնորդողներն ալ ըլլան նման արկածախնդիր անձնաւորութիւններ: Իրենց պետ կ'ընտրեն զօրաւոր եւ հուժկու մէկը: Հերոսապաշտութիւնը իրենց կուտայ ապրելու մեծ եռանդ մը:

Այս տարիքին պգտիկներու հետ սքանչելի գործ յառաջ կը տարուի կատարեալ սիրոյ համագործակցութեամբ: Անոնց հետ կատարել պտոյտներ, ճամբորդութիւններ, բանակումներ, այս գործունէութիւնները մանչերու եւ թէ աղջիկներու պիտի տան մեծ փորձառութիւններ եւ կարողութիւն կեանքի նորանոր դառնութեանց դիմադրելու եւ յաղթական դուրս գալու համար: Ճամբորդութեան եւ արշաւանքներու այս գործունէութիւնը կեանքի լաւագոյն զգացումներ կ'արթնցնէ մատաղ սերունդին մէջ, տալով անոնց կենդանութիւն եւ ապրելու մեծ փափաք: Կեանքը կ'իրականանայ անոնց համար: Ամէն որ այս շրջանին ի գործ կը դնէ իւր կարողութիւնը, ինչ որ կը տեսնուի խաղերու եւ ընկերային գոր-

ծունէութեան մէջ: Խմբակցական խաղերը կեանքի անբաժան մէկ մասը կը կազմեն անոնց հոգիին մէջ:

Ջարմանալի չէ որ իրենց տարիքի բերմամբ այս շրջանին աղջիկներ մեծ հետաքրքրութիւն ունին իրենց բարեկամներու եւ կամ ուսուցիչներու հանդէպ, անոնք կ'ուզեն մտերմանալ, պզտիկ ծառայութիւններ մատուցանել, ծառայելու ոգին աւելի մշակուած ըլլալ կը թուի անոնց մէջ: Չենք տեսնա՞ր տղոց մէջ կռիւ ուսուցչի աթոռ բերելու, անոր սեղանը մաքրելու, կաւիճ բերելու եւայլնի մէջ: Սակայն աղջիկներ կռիւ կ'ընեն այս բաներուն համար, իրենք իրենց մէջ: Անոնք կը սիրեն բարեկամներ ունենալ ու պրտոյտներ կազմակերպել բնութեան մէջ, աւելորդ է ըսել թէ աղջիկներ կը սիրեն խմբակցական պտոյտ խաղեր եւ այնքան պակաս են այս կարգի առիթներ անոնց համար:

Դիտուած է նաեւ որ պզտիկներ պէտք է պզտիկներու հետ ըլլան. ընտանիքի մը

մէջ միակ զաւակ ունենալն ողբերգութիւն մըն է. տան մէջ մինակ պզտիկը ստիպուած ըլլալով խօսիլ ու յարաբերիլ իրմէ մեծերուն հետ ուր կայ տարիքի, զաղափարի անհամեմատութիւն, դժուար պիտի ըլլայ զգացումներու նոյնութիւն մը ստեղծել եւ համբերութիւն ունենալ գործակցելու. այս անբնականոն ընթացք մը պիտի տայ տղուն կեանքին: Պզտիկը պէտք ունի իրեն տարեկիցներու եւ լաւ է որ ընտանիքի մը մէջ ըլլան մէկէ աւելի պզտիկներ: Պզտիկ մը մինակը տան մէջ միշտ ինքզինքը կուտայ երազի. նստած տեղը կ'երազէ. երեւակայութիւնը լաւ բան է սակայն այս տարիքին երեւակայութեան վրտանգը սա է թէ ան կը վարժուի միայն երեւակայելու, որուն կը յաջորդէ անկարողութիւն որեւէ բան մը իրականացնելու մէջ, երբ դիւրին է երեւակայութեամբ ընել եւ ըլլալ: Ինչ որ մենք կը փնտռենք շինիչ երեւակայութիւնն է, մանուկը պէտք է զարգացնէ իւր երեւակայութիւնը, սակայն անոր պէտք է յաջորդէ իրականութիւնը:

Կռիւ երկու Սեռերու մէջ —

Երբ երեխան տասէն տասներկու տարեկան է, երկու սեռերու մէջ կռիւ մըն է կ'սկսի, անոնք չեն սիրեր զիրար, միշտ կը կռուին, չեն ուզեր միասին խաղալ, միասին պտոյտի երթալ, նոյնիսկ դասարանի մը մէջ միասին դաս առնել չեն ուզեր: Պէտք է նկատի առնել տարիքի բնական բերմամբ անոնց այս ատելութեան շրջանը, որուն կը յաջորդէ, տարի մը երկու վերջը, զիրար բուռն կերպով սիրելու տենչը եւ ամբողջական նուիրումը: Երբ աղջիկ ու տղայ դպրոցի եւ տան մէջ պատիկուց իրարու հետ մեծնան, տարիքի այդ վանողական ոյժը կարելի է քիչ մը չէզոքացնել եւ նուազեցնել:

Հագուածք.—

Տասնչորս տարեկանէն վեր անոնք կը սկսին մասնաւոր հոգ տանիլ իրենց հագուածքին եւ կ'ուզեն ուրիշներուն ուշադրութիւնը հրաւիրել իրենց վրայ, ու կ'իյնան սիրոյ ճիրաններու մէջ:

*
*
*

Վերջացնելով ըսեմք. ծնողներ իրապէս մեծ դեր մը կատարած պիտի ըլլան տան մէջ երբ քրիստոնէական դաստիարակութեամբ կրթեն իրենց պատիկները անոնց սորվեցնելով Սատուծոյ Սէրը, հայրենասիրութեան, մարդասիրութեան հետ:

Արդէն իսկ կ'ակնկալենք նոյն ոգին դպրոցներէն:

Նոյնպէս կ'ակնկալենք ծնողներէն եւ դպրոցներէն որ քաջալերեն սկառուտական գործունէութիւնը, որուն միջոցաւ անհատը պզտիկուց կը սկսի ծառայելու ոգին ըմբռնել, աշխատիլ ուրիշներու համար եւ կ'ունենայ առողջ քարոյական մը առողջ մարմնի հետ. կ'ըլլայ օրինապահ, պատուոյ նախանձախնդիր. կը յարգէ ուրիշները, կը պաշտպանէ տկարները միշտ կատարելով իւր խոստումը, կը սորվի չթերանալ իւր ապագայի պատասխանատուութեանց մէջ:

Վ Ե Ր Ջ

Թեկադրելի գիրքեր, մտնկան դաստիարակութեան շուրջ:

- HARTSHORNE, Childhood and Character.
 THOM, Every Day Problems of The
 Every Day Child.
 WEIGLE, The Pupil and the Teacher.
 A MOTHER, Problems of a Little Child.
 WHITLEY, A Study of the Junior Child.
 WHITLEY, A Study of the Primary Child.
 MUDGE, The psychology of Early
 Adolescence.
 MUDGE, The psychology of Later
 Adolescence.

Պատանիներու համար յատկապէս
պատրաստուած հետեւեալ գրեցը ստա-
նալու համար դիմել
Տպարան «Սահակ-Մեսրոպ», Գանիրէ:

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԱՒԱՆԴԱՎԷՊԵՐ Թրգ. Լ. Գալէմբեարեան

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ Լ. ՏՈՒՍՏՈՅԷ »

ԼԻՆՉԻ ԱՐԱՐԱՏԻ ՎԵՐԵԼՔԸ »

Եւ ուրիշ երկրախուզական պատմութիւններ

ԷՏԻՍԸՆ իր Կեանքը եւ Գիւտերը

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԱՒԱՆԴԱՎԷՊԵՐ հաւարեց՝ Յ.Գ.Գ.

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՅԱՌԱՋԱՆԱՅ »

Տպարան - Կազմասուն - Գրասուն

« Ս Ս . Հ Ս . Կ - Մ Ե Ս Ր Ո Պ »

25, Շարս Թեղեիք, Գանիրե .

1-0

Գ Ի Ն՝ 5 Եգ. Դհ. բոստոլ 7 Ե.դ.
8 Տրանս
50 Սէնթ

Printed in Egypt by
SAHAG - MESROB PRESS
25, SHARIA TEWFIK, CAIRO.

<< Ազգային գրադար

NL0229491

47. 987